

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

Р І Ш Е Н Н Я

КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

у справі за конституційним зверненням громадянина Рейніша Леоніда Валерійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 10 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України

м. К и ї в
22 квітня 2014 року
№ 4-рп/2014

Справа № 1-5/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича – головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича – доповідача,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Рейніша Леоніда Валерійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 10 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України (далі – Кодекс) у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Кодексу.

Приводом для розгляду справи згідно зі статтями 42, 43 Закону України „Про Конституційний Суд України“ стало конституційне звернення громадянина Рейніша Л.В.

Підставою для розгляду справи відповідно до статті 94 Закону України „Про Конституційний Суд України“ є наявність неоднозначного застосування судами України положення пункту 10 частини першої статті 293 Кодексу.

Заслухавши суддю-доповідача Запорожця М.П. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Суб'єкт права на конституційне звернення – громадянин Рейніш Л.В. – звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини другої статті 293 Кодексу у взаємозв'язку з положенням пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України в аспекті того, чи підлягають окремому апеляційному оскарженню ухвали суду першої інстанції, не зазначені в частині першій статті 293 Кодексу.

Необхідність в офіційному тлумаченні названих положень Конституції України та Кодексу Рейніш Л.В., посилаючись на долучені до конституційного звернення копії судових рішень, обґрунтовує неоднозначним застосуванням судами загальної юрисдикції положення пункту 10 частини першої статті 293 Кодексу. Зі змісту доданих копій рішень вбачається, що в одних випадках суди приймали до розгляду скарги на ухвали суду першої інстанції про відмову у внесенні виправлень у рішення, зазначаючи, що ці ухвали можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду, а в інших – відмовляли в такому розгляді виходячи з того, що вказані ухвали не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, а заперечення на них включаються до апеляційної скарги на рішення

суду. У зв'язку з цим Конституційний Суд України вважає за необхідне дати офіційне тлумачення положення пункту 10 частини першої статті 293 Кодексу у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Кодексу.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи порушене в конституційному зверненні питання, виходить з такого.

2.1. В Україні визнається і діє принцип верховенства права; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними; громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом (частина перша статті 8, стаття 21, частина перша статті 24 Конституції України).

Права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (частина перша, друга статті 55 Основного Закону України). Відмова суду в прийнятті позовних заяв, скарг, оформлених відповідно до процесуального закону, є порушенням права на судовий захист, яке за статтею 64 Конституції України не може бути обмежене (абзац другий підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010).

У Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 року передбачено, що усі люди є рівними перед законом і мають право без будь-якої дискримінації на рівний захист законом (абзац перший статті 26).

2.2. Здійснення судочинства на засадах, визначених в Основному Законі України, – це конституційна гарантія права кожного на судовий захист. Однією з таких засад є забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом (пункт 8 частини третьої статті 129 Конституції України). У Рішенні від 11 грудня 2007 року № 11-рп/2007 Конституційний Суд України зазначив, що

можливість оскарження судових рішень у судах апеляційної та касаційної інстанцій є складовою права особи на судовий захист; перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку гарантує відновлення порушених прав і охоронюваних законом інтересів людини і громадянина (абзац третій підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини).

Відповідно до практики Європейського суду з прав людини пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція) не вимагає від держав засновувати апеляційні або касаційні суди. Разом з тим там, де такі суди існують, гарантії, що містяться в статті 6 Конвенції, повинні відповідати, зокрема, забезпеченню ефективного доступу до цих судів для того, щоб учасники судового процесу могли отримати рішення, яке стосується їх „цивільних прав та обов’язків“ (пункт 65 Рішення у справі „Гофман проти Німеччини“ від 11 жовтня 2001 року та пункт 122 Рішення у справі „Кудла проти Польщі“ від 26 жовтня 2000 року).

Принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду конкретизовано в главах 1, 2 розділу V Кодексу, якими врегульовано процедуру перегляду рішень та ухвал суду в цивільному судочинстві. Зокрема, у частині першій статті 293 Кодексу міститься перелік ухвал суду першої інстанції, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду. Згідно з частиною другою статті 293 Кодексу заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду. Аналіз положень цих статей дає підстави для висновку, що вони встановлюють особливості оскарження ухвал суду першої інстанції, а саме – разом із рішенням суду або окремо від нього.

За правовою позицією Конституційного Суду України положення пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України стосовно забезпечення апеляційного оскарження рішення суду, крім випадків, визначених законом, необхідно розуміти так, що у цивільному процесі

апеляційному оскарженню підлягають ухвали за винятком випадків, коли таке оскарження заборонено законом (абзац сьомий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010, абзац четвертий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 28 квітня 2010 року № 12-рп/2010, абзац четвертий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 8 липня 2010 року № 18-рп/2010); перелік ухвал суду першої інстанції, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду, наведений у статті 293 Кодексу, не є вичерпним (абзац перший підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010).

2.3. Згідно з пунктом 10 частини першої статті 293 Кодексу окремо від рішення суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції щодо внесення виправлень у рішення.

Досліджуючи порушене в конституційному зверненні питання, Конституційний Суд України враховує, що особливістю ухвал суду першої інстанції щодо внесення виправлень у рішення або відмови у внесенні виправлень є те, що суд може постановити їх у будь-який час, зокрема й після набрання рішенням законної сили. За цих умов такі ухвали суду першої інстанції фактично не можуть бути оскаржені разом із рішенням суду.

Крім того, відсутність можливості апеляційного оскарження ухвал суду першої інстанції про відмову у внесенні виправлень у рішення окремо від рішення суду у випадку, якщо наявні у тексті судового рішення неточності (арифметичні помилки чи описки) стосуються істотних обставин, може ускладнити або навіть унеможливити виконання судового рішення. Конституційний Суд України зазначав, що виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, визначені у законі дії, спрямовані на захист і поновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави (абзац третій пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 13 грудня

2012 року № 18-рп/2012); невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом (абзац другий пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012). Відповідно до практики Європейського суду з прав людини право на виконання судового рішення є складовою права на судовий захист, передбаченого статтею 6 Конвенції, для цілей якої виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як невід'ємна частина судового розгляду (пункт 43 Рішення у справі „Шмалько проти України“ від 20 липня 2004 року).

Конституційний Суд України вважає, що можливість апеляційного оскарження ухвал суду першої інстанції про відмову у внесенні виправлень у рішення в такому самому порядку, як і ухвал щодо внесення виправлень у рішення, узгоджується зі справедливістю як складовою принципу верховенства права та визначеними в частині третій статті 129 Конституції України основними засадами судочинства, зокрема рівністю усіх учасників судового процесу перед законом і судом, забезпеченням апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом.

Отже, положення пункту 10 частини першої статті 293 Кодексу у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Кодексу необхідно розуміти так, що ухвали суду першої інстанції про відмову у внесенні виправлень у рішення можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 51, 62, 63, 66, 67, 69, 95 Закону України „Про Конституційний Суд України“, Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. В аспекті конституційного звернення положення пункту 10 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129

Конституції України, частини другої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України необхідно розуміти так, що апеляційному оскарженню окремо від рішення суду підлягають ухвали суду першої інстанції як про внесення виправлень у рішення, так і про відмову у внесенні виправлень у рішення.

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у „Віснику Конституційного Суду України“ та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ